

Revelació o imatge

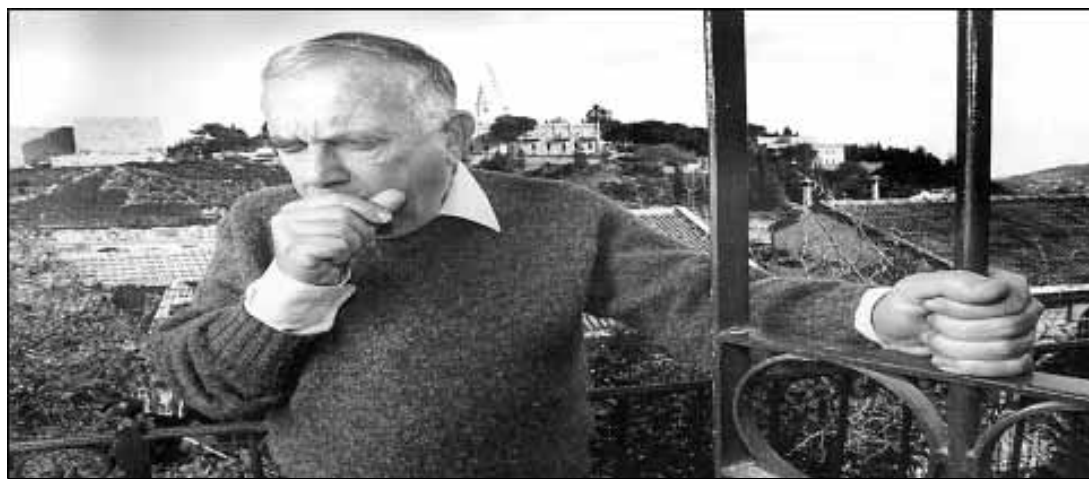
MELCION MATEU

Hi ha, en poesia, un procediment antic –antic com gairebé tot pel que fa al gènere– que si cau en mans hàbils té moltes possibilitats de sorprendre el lector. Es tracta de la recerca del que s'han anomenat imatges *empobridores*: aquelles que comparen elements tradicionalment considerats com *elevats* amb d'altres extrems de la realitat més *baixa* o quotidiana. Pensem en aquell “bullirà el mar com la cassola en forn” d'Ausiàs March. Pensem en tants versos de Dant i de Baudelaire.

Sens dubte el poeta israelià Iehuda Amikhai (1924-2000) va disposar d'un ull especial per a aquestes imatges, d'una aguda sensibilitat per trobar-hi la revelació d'alguna realitat més elevada o abstracta. Sovint, allò que ens descriu ens és certament familiar, però ens havia passat inadvertit com a matèria poètica, com a imatge susceptible d'esdevenir l'eix central d'una composició lírica.

Clavats a la carn del món és el títol de l'antologia d'Amikhai que Manuel Forcano ha compilat i traduït de l'hebreu. És també un vers d'un dels poemes més memorables del poeta israelià; el que es titula, senzillament, *Poema d'amor i de dolor*, un bell i corprenedor exemple de la profunditat que en Amikhai pot arribar a assolir una imatge absolutament quotidiana: “Tot el temps que vam estar junts / fórem com unes bones i útils tisores. / Després de separar-nos vam tornar / a ser dos esmolats ganivets / clavats a la carn del món / cadascú al seu lloc”.

Allò que ens sedueix de la poesia d'Amikhai, la seva força, està precisament en el poder revelador d'unes imatges que pertanyen en principi a la

Iehuda Amikhai, que va morir l'any 2000, és un dels grans poetes israelians

realitat més vulgar. Una revelació que, òbviament, és estètica –en la mesura en què ens poden sorprendre pel simple fet d'aparèixer en un poema–, però que alhora esdevé un descobriment moral. De les tisores del poema tan sols sabem que eren “bones i útils”. El tarannà dels amants, abans harmònic, ha esdevingut violent i solitari: ja era així quan encara no es coneixien, és aquest “el seu lloc”. No ens cal saber res més: ni de les tisores, ni dels amants. El sentiment queda perfectament objectivat: el que hi pugui haver més enllà ho haurà de posar la imaginació del lector.

DIBUIXAR L'EMOCIÓ

Amikhai demostra una capacitat excepcional per dibuixar l'emoció, per donar una forma palpable a allò que massa sovint no sabem expressar. I ho fa amb una gran austeritat de recursos, defugint tota retòrica innecessària, fidel a una divisa que ja exposava en un

dels seus primers poemes: “Jo, que només faig servir una petita part / dels mots del diccionari”.

La poesia de Iehuda Amikhai és, al costat de la de Natan Zach, un dels cims més destacats de l'anomenada Generació de l'Estat o Nova Onada: la literatura en hebreu que es

comença a publicar després de la creació de l'Estat d'Israel trenca amb l'artifici i retoricisme de la generació precedent. Amikhai, que per edat hauria pogut compartir els gustos dels poetes immediatament anteriors, opta per escriure composicions més breus, per fer servir formes

més senzilles i flexibles; utilitza un registre col·loquial i fa girar els seus temes al voltant del *jo* (en contrast amb la importància que la col·lectivitat, el *nosaltres*, havia tingut fins llavors en la poesia hebrea).

La nuesa de la seva expressió fa que la seva veu ens resulti propera, tot i que inevitablement ho deu ser molt més per als que el llegeixen en l'original: és a través de la seva cultura i la seva realitat contemporània que el poeta es permet d'abordar els grans temes de la poesia de sempre, l'amor i la mort: “Un cop va esclatar una bomba / al costat d'una carnisseria: / la carn esquarterada / va ser esquarterada un altre cop, però ja sense dolor, / gairebé sense sang”. Amikhai pertany a aquella estirp de poetes moderns que vivint submergits i fins i tot participant en els grans conflictes bèl·lics del segle XX –i sense deixar de parlar-ne en els seus versos– han sabut trobar un espai per a l'expressió més individual i despullada.

Clavats a la carn del món és una antologia d'una intensitat excepcional que, dividida

► ► ►

La serp mutilada

JORDI LLAVINA

No sé si atribuir-ho a la confecció apressada o deficient del llibre o bé a l'entusiasme amb què el vaig obrir, tancar i tornar a obrir moltes vegades. El cas és que *Clavats a la carn del món* se'm va desfer a les mans molt abans d'acabar-lo de llegir. Se m'hi va desfer literalment: els fulls van començar a penjar fins que, emulant les fulles dels arbres, van trencar el darrer lligam en forma de filet que els tenia mal fixats (arrebossats amb poca cola, o amb una cola massa aigualida) al lloc. El volum va cedir del tot i de totes totes, i ara és amb prou feines –aquest meu– unes cobertes que guarden els papers volants d'uns poemes excel·lents; uns quants d'agermanats encara pel plec, però molts més de solts. D'aquests últims, en vaig separar dos que vaig emmarcar (literalment), i que ara guarneixen el lateral d'una de les prestatgeries de la meua llibreria. La facècia –que reconec que pot semblar un recurs tou i sense gaire imaginació– és ben certa (més d'un lector apassionat i recent d'Amikhai m'ha assenyalat el mateix defecte de l'edició). De totes maneres, benvinguda sigui, l'esllomada: els poemes de Iehuda Amikhai mereixen ser emmarcats, estirats del volum, divulgats més enllà del llibre.

EL MÉS GRAN POETA JUEU

Iehuda Amikhai (1924-2000) és el poeta israelià, i jueu, més important del segle XX. “És un dels nostres grans poetes; és un mestre”, va dir Octavio Paz. Per sort, aquesta exigua literatura nostra compta amb el poeta i semitista Manuel Forcano, que, més que traduir-los al català, els ha fet *sentir* en català (excel·lent traducció, del primer a l'últim vers). El llibre –que s'enriqueix amb un d'aquells pròlegs didàctics i savis de Sam Abrams, un altre notable poeta jueu, per bé que amb menys obra que Amikhai– aplega una mostra significativa dels poemes de l'autor, d'ençà dels *Primers*

poemes (1948-1962) i fins al seu darrer llibre, *Obert tancat obert* (1998).

Què hi trobem, en aquesta magnífica antologia de l'obra d'Amikhai, segona notícia que en rebem en català? El testimoni d'un home que ha viscut alguns dels grans trasbalsos del segle (Segona Guerra Mundial, creació de l'Estat d'Israel...), i els petits grans trasbalsos d'aquest assaig general de la vida (que no compta amb cap dia d'estrena, perquè tot plegat queda en assaig general; malauradament). Llegiu-hi la lliçó apassionada, però en el fons amarga (encara que sigui recordada amb serenor), de l'amor: “Estimàvem –escriu en un poema– és una paraula morta, que el mar ha tornat a la sorra”: “Fins al vespre vam escoltar / les declaracions de les onades que, una a una, / vingueren a dir-nos què havia passat”.

Amikhai, amb els seus versos, ens recalca que passen coses, a la vida, i que ens cal acceptar el temps en què passen. Darrere aquests poemes, s'hi sent la presència de l'home. S'hi sent d'una manera gens dissimulada, més *emocionant* que en molts altres poetes contemporanis. “La tasca d'un poeta –diu Amikhai– és posar un nom a cada cosa, a cada sentiment, a cada experiència, d'una manera planera i precisa, sense pretensions”. Es tracta d'una poètica diàfana, que va aplicar escrupolosament a la pròpia obra.

Amikhai basteix els seus poemes a partir d'una imatge senzilla, de vegades un detall *naïf*: el rètol d'un restaurant que, vist des de l'interior, indica *Tancat* (i que la veu del poema relaciona amb altres clausures, de caràcter moral). La nota que un amant ha deixat, ben arugada, a la porta d'entrada del Mur de les Lamentacions, tot avisant que no acudiria a la cita (tots els altres papers encastats a la pedra són oliosos de cera d'exvot i de paraules transcendents). La lúcida metàfora de les tisores descompartides, que es converteixen en dos

► ► ►

ÚLTIMES CONVERSES

Parlar amb la meua mare els seus darrers dies de vida és instal·lar un ascensor en una casa vella a punt d'esfondrar-se.

Em diu: “Que polít que vas ara, portes una camisa tan blanca, tens els ulls plens de llum. El Rabi Hannover, encara és viu? Obre't una llauna de sardines, són bones. La nostra Jerusalem s'ha fet tan gran. Tinc llibres per llegir, al vespre m'hi poso i de seguida m'adormo. Bé, mira quin fill gran que tinc. La teua ombra és tan gran. Faig bromes”.

Un dels poemes inclosos a l'antologia de Iehuda Amikhai Clavats a la carn del món